

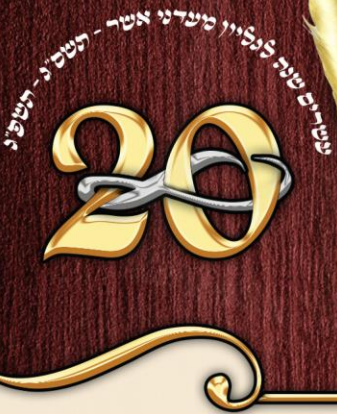
מעדני אשר

שאלות וחקירות בענייני פרשת השבוע

י"ל ע"י מכון "מעדני אשר" בית שמש

פרשת בראשית תשפ"ג

גליון תתק"כ (שנה כ')

מדוע מברכים בלשון שלילה שלא עשאינו גוי ומדוע אין מברכים שעשאינו ישראל?
בפרשתנו א"כ"ו ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו וכו'.

איתא בטור אורח חיים סימן מ"ו שבכל יום צריך לברך ברוך אתה ה' אלהיך שלא עשאינו גוי שצריך ליתן שבח והודאה למקום שבחר בנו מכל העו"ג וקרבתו לעבודתו.

יש להקשות: מדוע מברכים בלשון שלילה שלא עשאינו גוי, ומדוע אין מברכים שעשאינו ישראל, כך מקשה הב"ח אורח חיים סימן מ"ו, וכן ה"ט"ו אורח חיים סימן מ"ו.

איכא כמה תרוצים:

א. ע"פ מה דאיתא בגמ' עירובין י"ג ב' נוח לו לאדם שלא נברא משנברא, א"כ אי אפשר לברך על עצם הבריה שנולד דזה היה יותר טוב אם לא היה נולד כלל, ויכוין בברכות אלו כלומר מי יתן שלא עשאינו ועכשיו שעשאינו אברך את ה' שלא עשאינו גוי או עבד או אשה, כך תירץ הב"ח בשם יש אומרים, ובענין הקושיא איך תקנו חכמים לברך בשבע ברכות יוצר האדם, הרי נוח לו לאדם שלא נברא משנברא, עיי' בספר מעדני אשר נישואין ע"מ ר"מ כמה תרוצים נפלאים.

ב. אם היה מברך שעשאינו ישראל, שוב לא היה יכול לברך שעשאינו בן חורין, ושעשאינו איש, דלשון שעשאינו ישראל שכבר בירך משמעו בן חורין ומשמעו נמי איש ישראל, ולא אשה דאשה נקראת ישראלית וא"כ לא היה מברך שלש ברכות אלא ברכה אחת, ואין זה כוונתנו לקצר אלא להאריך בהודאות ולברך על כל חסד וחסד ברכה בפני עצמה ועל כן מברך שלא עשאינו גוי ועוד מברך על החסד שלא עשאינו עבד דזיל טפי ועוד שלא עשאינו אשה, כך תירץ הב"ח אורח חיים סימן מ"ו.

ובט"ז אורח חיים סימן מ"ו ס"ק ד' **הקשה על תרוץ זה:** דהא כתבו התוס' מנחות ל"ו ע"מ א' ד"ה סח דבכל מקום שיש לפטור שני דברים בברכה אחת אסור להרבות בברכות, וא"כ הכא נמי היה לו לברך בברכה אחת והיה בכללה שאר ברכות.

ג. רצו להורות בזה שלא יטעה האדם לתלות ח"ו חסרון בבריאת האדם על שבורא עכו"ם וכן בבריאת אשה, ובאמת יש בהן צורך אפילו בבריאת עכו"ם שיצאו מהם גיזים כמ"ש בגמ' ב"ק ל"ח ע"מ ב' שחס הקדוש ברוך הוא על ב' אומות בשביל ב' פרידות טובות שעתיד לצאת מהם רות ונעמה ודבר זה הוא ק"ו באשה שיש בה בריאה טובה שגם היא מקיימת קצת מצות, על כן אמר שנותן הויה לו ית' שלא עשאו עכו"ם הורה בזה שיש צורך בריאה גם בעכו"ם וכ"ש באשה אלא שזכה האדם שלא נברא הוא באופן אחר שהיה ג"כ צורך בבריאה וזה שלא עשאינו עכו"ם אבל לאחרים עשה וכן באשה וזה לא היה נרמז אם אמר שעשאינו ישראל והיינו אומרים שהבריאה למי שאינו ישראל אין בו צורך כלל, כך תירץ ה"ט"ו אורח חיים סימן מ"ו ס"ק ד'.

מדוע צריך לברך כל יום שלא עשאינו גוי הרי מספיק פעם אחד לברך על זה?

יש להקשות: מדוע צריך לברך כל יום שלא עשאינו גוי, הרי שכמברך פעם אחד על זה זה מספיק, הרי לא מתחלף הדבר, כך מקשה המג"א סימן מ"ו ס"ק י', וכן בספר המנוחה ע"מ ק"ו.

איכא כמה תרוצים:

א. שלש ברכות שלא עשאינו גוי, ואשה ועבד, הם אזהרה לאדם, שאחר שילך לעסקיו אי אפשר שלא יפגע בגוי או בעבד או באשה וישאו ויתנו עמו, ולפיכך תקנו לברך אלו השלש ברכות, כדמות התראה ואזהרה שלא יתערב עמהם וירחיק דעתו מהם.

ב. שהברכות הללו מברכין על יציאת נשמתו בלילה, שלא נדבק בה נשמת עכו"ם או עבד, כך תירץ המג"א אברהם בשם המקובלים.

ג. משום שע"י עונותיו יכול לבוא בגלגול בגוי וכן כתב בגורי האר"י "שלא עשאינו גוי" היא שלא הביאנו בעוונתינו בגלגול גוי, כך כתב בספר מנחת הרגל על ההגדה של פסח בבאר הקידוש ד"ה אשר בחר בנו מכל עם דף ע"ב דפ"ר.

מדוע יש חיוב לאדם למכור הכל מה שיש לו כדי לקנות נעליים לרגליו?
בפרשתנו ג' י"ז ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ וכו' ארורה האדמה בעבודך וגו'.

איתא בגמ' שבת קכ"ט א' אמר רב יהודה אמר רב לעולם ימכור אדם קורות ביתו ויקח מנעלים לרגליו.

ובגמ' פסחים ק"ב עמוד א' תנו רבנן שבעה דברים צוה רבי עקיבא את רבי יהושע, ואחד מהם ואל תמנע מנעלים מרגליך.

וברשב"ם שגנאי הדבר לתלמיד חכם שילך יחף כדאמרינן בגמ' שבת קכ"ט א' ימכור אדם כל מה שיש לו ויקח מנעלים לרגליו.

והפרי מגדים באשל אברהם סימן ב' ס"ק ז' **העיר על הרשב"ם מדוע כתב דווקא תלמיד חכם גנאי שילך יחף,** הרי בגמ' מבואר דכל אדם שימכור כל מה שיש לו ויקח מנעלים ומניחו בצ"ע, וכן העיר הדעת תורה אור"ח סימן ב'.

וכן פסק במגן אברהם סימן ב' ס"ק ז', מובא במשנה ברורה שם דאיתא בגמ' שבת דף קכ"ט ובפסחים ק"ב ובמדרש רבה פרשת מצורע שימכור כל מה שיש לו ויקח מנעלים לרגליו.

ובהגהות חכמת שלמה להגאון רבי שלמה קלוגר על הש"ע אור"ח סימן מ"ו מבאר לפי זה באופן נפלא טעם הדבר בהא דאיתא בגמ' ברכות ס' ע"מ ב' **דתיקנו לברך שעשה לי כל צרכי דווקא כשלוש מנעליו,** ומה קשור זה לנעליים ולפי הנ"ל אתי שפיר משום דאם אין לו נעליים לא יהא לו כל צרכו שיצטרך למכור הכל כדי לקנות מנעליים.

איכא כמה טעמים בדבר מדוע צריך למכור את כל מה שיש לו כדי לקנות נעליים:

- א.** שאין לך ביזוי מן המהלך יחף בשוק, כך כתב רש"י מסכת שבת קכ"ט עמוד א'.
- ב.** מפני שהרגל מועדת לזיוק, כך כתב במאירי פסחים ק"ב.
- ג.** משום צינה נגעו בה, וכדאמרינן במשנה יומא ע"ג ביום הכיפורים החיה תנעול סנדל כל שלשים יום משום צינה, והכי פירוש הגמ' ימכור אדם קורות ביתו גם שהוא קשה מחמת השמש דזרחה עליו תמיד, מ"מ ימכרם כדי לקנות לו מנעלים שלא ילך יחף דיותר קשה משום צינה, כך כתב במהר"א שבת קכ"ט.
- ד.** ע"פ מה שכתב בספר משנת חכמים למהר"ם חגיז דענין לבישת המנעלים הוא כדי שלא יגע בשרו על האדמה כי בחטאו של האדם נתקללה, על כן עושין הפסק בין הרגל לאדמה, וכתבדבעבור זה במקום אדמת קדש שיצאה האדמה מכלל ארור לכלל ברוך, יש לילך יחף, וזהו של נעליך כו' כי המקום וכו' אדמת קדש הוא, ובה מצאנו טוב טעם למה ימכור אדם כל מה שיש לו ויקח מנעלים לרגליו, דכיון שההפסק הוא בכדי להפסיק בין הקללה על כן ימכור כל מה שיש לו ויקח מנעלים להפסיק, וזה שמברכין על מנעלים שעשה לי כל צרכי, כי זהו כל צרכי, לחפוף בברכה ולהפסיק הקללה, ובה מובן מדוע ביום הכיפורים נאסר בנעילת מנעל, כי נתקדשה הארץ בקדושת היום ויוצאת אז מן הקללה לברכה, כך תירץ באגרא דפרקא אות ד"ש.

גליון זה נודב ע"י ידידינו לעילוי נשמת סניגורן של ישראל קדוש ישראל ותפארתו מחסה"ק קדושת לוי רבי לוי יצחק בן רבי מאיר ושרה שאשה מבארדיטשוב ז"ע נלב"ע כ"ה תשרי תק"ע זכותו תגן עלינו ל"כל הצלחות שבעולם" בלשה"ק בהסכמתו על תנא דבי אליהו

גליון זה נודב ע"י ידידינו הרבני הנגיד הנכבד הרה"ג ראובן יואל הרפנס שליט"א סיגעט לעילוי נשמת אביו הרב מנחם נחום בן משה ז"ל נלב"ע כ"ח תשרי ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נודב ע"י ידידינו הנדיב הנכבד הרב משה ירחמיאל הלוי איידר שליט"א קווינס לזיכוי רבבות יאה רעוא שבזכות זיכוי רבבות ירווה נחת מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו הרב יוחנן נתן בוקסבוים שליט"א טורונטו בעל מעדני אשר חלק ו' מהדורת בוקסבוים לעילוי נשמת אביו היקר הרב משה בוקסבוים ז"ל בן הרה"ח ר' נתן מרדכי ז"ל הי"ד מחסידי ראדאמסק - מעיר אושפיץ שבפולין נלב"ע כ"ח תשרי תשמ"ה ת.נ.צ.ב.ה.

**מדוע לא מת אדם הראשון ביום שאכל מעץ הדעת
הרי הקב"ה אמר לו שביום שיאכל ימות?**

בפרשתן פרק ב' י"ז ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות.

יש להקשות: מדוע אדם הראשון לא מת ביום שאכל מעץ הדעת, הרי הקב"ה הבטיח שימות ביום שיאכל מזה, כך מקשה במדרש רבה בפרשתן י"ט סימן ח', וכן ברמב"ן, וכן בחזקוני, וכן בפני יהושע ברכות י"ח ע"מ א'.

איכא כמה תרוצים:

- א. איתא במדרש רבה בפרשתן פרק י"ט סימן ח' אמר הקדוש ברוך אמרתי לו כי ביום אכלך ממנו מות תמות, אין אתם יודעים אם יום משלי, אם יום א' משלכם, אלא הרי אני נותן לו יום א' משלי שהוא אלף שנים, והוא חי ט' מאות ול' שנה ומניח לבניו ע', הדא הוא דכתיב תהלים צ' ימי שנתינו בהם.
- ב. ביום אכלך ממנו מות תמות, אין הכוונה שבאותו ימות, אלא הכוונה בעת שתאכל ממנו תהיה בן מות, דאם לא היה אוכל היה חיי לעולם, וכמוהו מלכים א' ב' מ"ב ביום צאתך והלכת אנה ואנה ידוע תדע כי מות תמות שאין הכוונה שימות מיד בו ביום, ואין הכוונה לידיעה בלבד שידע שימות, כי החיים יודעים שימותו כלם. אבל הכוונה כי בעת שיצא יהיה חייב מיתה למלך, והוא ימית אותו כאשר ירצה, וכן ולא יבא לראות כבלע את הקדש ומתו במדרש ד' כ' וכן ולא ישאו עליו חטא ומתו בו כי יחללוהו ויקרא כ"ב ט' אין ענינם אלא שיהיו חייבים מיתה וימותו בחטאם זה, כך תירץ הרמב"ן בפרשתן, וכן החזקוני.
- ג. אע"פ שנגזר עליו מיתה, מ"מ כיון שעשה תשובה נתבטל הגזירה שימות בו ביום, כך תירץ אבן עזרא בפרשתן.

וכן מבואר כבר בזוהר חדש בפרשתן דף ל"א עמוד ב' לאחר שעשה תשובה נתן לו יומו דקב"ה שהוא אלף שנה וזו ראייה שהגזירה היתה קודם למות שאלמלא כך כשעשה תשובה היה לו לבטל הגזירה אלא אר"ש עשה תשובה ובטל הגזירה שנגזרה עליו ביום אכלך ממנו והאר"ך לו ימים שנתן לו יומו.

ד. מאותו יום תחילת למות כל יום מעט עד שתמות לגמרי, כך תירץ אבן עזרא בפרשתן. ה. לכן כשהקב"ה דיבר לאדם אחרי שישאל מעץ הדעת אמר לו כי שמעת לקול אשתך וגו' ולא החל לומר כי אכלת מן העץ וגו', אלא בשביל שלא הענישו כמו שאמר כי ביום אכלך ממנו מות תמות, על כן ביאר לו ה' שאם היה אוכל בשאט נפש ודאי היה ראוי להעניש מיד, וכדרך הכתוב במיתת נדב ואביהו בקרבתם לפני ה' וימותו, שקרבתם לפני ה' גרם להם שמתו מיד על חטאתם שהקריבו אש זרה, ויבואר שם, א"כ באדם נמי שהיה אז עומד וקרוב לפני ה' אם היה חוטא במזיד היה ראוי שימות מיד, לכן אמר לו ה' כי שמעת לקול אשתך ואין זה אלא שוגג, אין עונשך רק המוכרח לפי מעמדך כעת, כך תירץ העמק דבר.

ו. שהדבר ידוע שאדם הראשון תחלת בריאתו היה בג"ע ולאחר שחטא אמר לו הקדוש ברוך הוא כי ביום אכלך ממנו מות תמות נ"ל דהיינו במה שגירש אותו הקדוש ברוך הוא באותו יום ממש מג"ע וזו היתה מיתתו שחזר לעולם התוהו ונמשל כבהמה נמצא אתי שפיר טובא שצדיקים במיתתן קרויים חיים לפי שהן בגן עדן שהיה תחלת בריאת אדם הראשון וממילא ברשעים הוא להיפך שבחיים קרויים מתים כיון שאין להם חלק בעה"ב שהוא הגן עדן, כך תירץ בפני יהושע ברכות י"ח ע"מ ב'.

ז. יש שאמרו בדרך הלצה כיון דשלמה המלך אמר ומוציא אני מר ממות את האשה, א"כ בזה שהיה לו אשה מר ממות יצא כבר את הגזירה של ביום אכלך מות תמות.

**מדוע אחרי שאכל אדם הראשון מעץ הדעת קילל אותו הקב"ה בעוד קללות
הרי לא הזהיר אותו באותם קללות?**

הנה בדרשות הר"ן הדרוש הראשון כתב דהא דכתוב כי ביום אכלך ממנו מות תמות, איננו עונש על המרי, כי לו היה כן, איננו ראוי שיקולל בחטאו עוד, אבל שיענש בעונש הנגזר עליו אם יעבור על המצוה, והוא שיהיה בן מות לא דבר אחר, ומדוע יקלל עוד מעשה ידיו ושתהיה האדמה ארוה בעבורו בראשית ג' י"ז י"ט.

אבל הענין כי כל שלמות מזגו והיותו שוכן במבחר המקומות, לא יספיק כל זה להיותו חי לעד לעולם, אם לא מצד תגבורת הנפש וכוחה, וידוע שהנפש תגבר כפי מה שירבה האדם להשתמש במושכלותיו, וימעט מהביט במפורסמות, וידוע שזה העץ איזה שיהיה, היה מטבעו להעיר באדם תאוה ולהמשיכו אל המפורסמות, כמו שאמרו רבותינו ז"ל ברכות מ' א' חטה היתה שאין התינוק יודע לקרוא אבא ואמא עד שטועם טעם דגן, ומפני זה אמר לו השם יתברך בראשית ב' י"ז ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו, כי הנני מודיעך כי ביום אכלך ממנו תהיה בן מות, כי יתחזקו כוחות הגוף ותחלש נפשך ואתה מצד גופך אינך ראוי לחיים, הנה אם כן בזה הפסוק באה אליו האזהרה וטעמה, לא ענשה כלל, והאשה לא ירדה לסוד הענין וטעמו, ואפשר שהאדם גם כן לא הבינו, ומפני זה לקחה הדברים כפשטן, שיהיה טבע העץ ההוא משחית הגוף בטבעו, וזהו אומרו בראשית ג' ו' ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וגו', האר"ך הכתוב בזה להודיענו טעות האשה מה היה, כי לפי מחשבתה בדברי השם יתברך שטבע העץ להשחית הגוף מצד מזג הגוף, ראתה שזה אי אפשר, כי כבר כתבו החכמים כולם, שהוא מן הנמנע שהסמים הממיתים יהיה ריחם וטעמם וקורבתם נאות לגוף, וכל מה שימצא שיהיה ערב בטעמו נאות בריחו אי אפשר שיהיה מכלל סמי המות. ומפני זה בראות האשה הפרי ההוא בתכונתו וריחו ותוארו, שהוא מתיחס אל הגוף ואל המזג האנושי, שפטה בסברתה שאי אפשר שיהיה זה ממת ולא מקצר החיים, ואין ספק שמשפטה היה צודק כפי טבע ומזג הגוף, שלא היה מחליש הגוף ומחסרו, אבל היה מחזק אותו וכוחותיו, אלא שמצד שהיה מחזק אותו, היה מחליש הנפש עד שלא היה אפשר לה לקיים הגוף אלא הקיום הראוי לו כפי מזגו וטבעו, ומפני זה היה ראוי שיענש האדם בעבורו מצות השם יתברך, כי היותו בן מות לא היה עונש כמו שביארנו, אבל היה עונשו שכאשר בחר תאוות הענינים המפורסמים, כן יהיה על כרחו צריך אליהם יותר ונשקע אליהם, שידוע כי כאשר ימצא האדם המצטרך אליהם בנקלה, לא יצטרך לחשוב מחשבות רבות ולהיות נשקע במפורסמות, אבל כאשר יזרע והאדמה תצמיח לו קוץ ודרדר, יכלה זמנו לריק ולבהלה בדרך אשר בחר בה, עד שלא יגיע אליו קנין חשוב כי אם ענין, כלומר התעסקות בלתי בעל תכלית, והוא שאמר קהלת ב' כ"ז כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמהה ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס, רוצה לומר שלא תגיע אליו רק טרדה ומחשבה והתעסקות לבד, ולכן גורש מגן עדן והושם במחשכי האדמה לחשוב בה מחשבות, וכן היתה קללת האשה והנחש שוה למה שמרו בו, כי כונתם היתה לחזק כוחות גופם באכילת זה הפרי וכמו שהנחנו, ולכן היתה קללתם בהפסד מזגם וכוחותיהם. הנה אל האשה אמר הרבה ארבה עצבונך והרויך בעצב תלדי בנים (בראשית ג' ט), והנה אם כן נראה שקודם שנתקללה, מצד טוב מזגה וכוחותיה היה ענין הלידה והריון קל אליה לא יוסיף עצבון עמה, וכאשר משלה באישה ופיתתה אותה, ונתקללה להיות הוא מושל בה, כאמרו שם והוא ימשל בך, וכן קללת הנחש שם יד טו היתה בהפסד מזגו וכוחותיו, והוא סיבת האיבה אשר בין הנחש והאדם, עיי"ש באריכות.

וכן החתם סופר בפרשתן כתב הקשה לי מופלג אחד בתורה, מאי טעמא הוסיף הקב"ה עונש לאדם הראשון יותר מהקצוב לו ביום אכלך מות תמות והוסיף ליה עוד כמה קללות.

ומתיר: אין הכי נמי אם היה אוכל בפני עצמו בלי עצת אשתו היה די לו בעונש הקצוב לו, אך עתה נענש יותר באשר שהלך אחר עצת אשתו שזהו חטא גדול, וזהו שדקדק הפסוק כי שמעת לקול אשתך וגו' והנה הטעם לזה הוא מפני שהקב"ה ברא האשה לשמש האדם, שיהיה הוא פנוי לעבודת הבורא ית"ש, על כן אין מן הדין שילך הרב אחר עצת עבדו ומשמשו, וכן אחז"ל יבמות ס"ג שהיא נבראה להאיר עיניו בשמשו כמאחז"ל שם פשתן לובש חטיף כוסס וכו', אך אולי טענו חוה ואדה"ר שהיא נבראת לפריה ורביה או לשומרו מיצה"ר, וא"כ היא בשוה לו, וזאת היה דקדוקו של אדה"ר האשה אשר נתת עמדי, דייקא בשוה לי ע"כ שמעתי בקולה, ולזאת הראה הקב"ה שאינו כן דלו יהי כדבריהם שעיקרה לפ"ו היא האיש המצווה ולא האשה לכן נתקללה בעצבון תלדי בנים, וידוע שאין שום מצוה באה ע"י צער כלל משום דכתי' דרכיה דרכי נועם [כסוכה ל"ב]. ולכן האיש המצווה על פ"ו לא נתקלל בזה ובכיוצא בזה כלל, אבל היא נתקללה להורות שלא נצטוותה, וכלפי שחשבה שנבראת לשמרה מיצה"ר, הראה לה כי לו יהיה כדבריה מ"מ היא נצטווית לשמרו מיצה"ר ולא הוא לשמרו אותה. שהרי אל אשך תשוקתך והוא ימשל בך ופירש"י שהיה בושה מלתבו והוא אינו בוש נמצא שהוא משומר על ידיה ולא היא על ידו, אמנם האדם נתקלל ג"כ במדתו כי הקב"ה חשב לטובה שיהיה הוא יושב בהשקט עוסק בעבודת ה' והיא תתיגע בכל העבודה, והוא לא כן חשב אלא האשה אשר נתת עמדי בשוה לי ע"כ לא ישקוט ולא ינוח בזיעת אפ"ך תאכל לחם.

קול המעדינים - חלק מהשיעורים שנאמרו בשבוע האחרון

"מעמד האדיר לקרוב לאלף בחורים מקהילות החסידיים בבית שמש ע"י ארגון יחודי" הכנה לזמן החתונה והעירבה ללימוד בימי המועד

"מעמד האדיר לאלף ילדים חסידי צאנו מכל רחבי הארץ מתיבתא קרית צאנו נתניה" בענין גודל מעלת מעמד הקפות שניות

"בית המדרש המרכזי בעלזא 5 בני ברק" בעניני המועד בהלכה ואגדה

"בית המדרש המרכזי פניסק קרלין ביתר עילית" בעניני המועד בהלכה ואגדה

"בית המדרש נדבורנה ירושלים בית שמש" בעניני המועד בהלכה ואגדה

"בית המדרש המרכזי קהל חסידי ביתר עילית" בראשות יידינו הגה"צ רבי מרדכי הלפרין שליט"א בעניני המועד בהלכה ואגדה

"בית המדרש בני ישישב שכונת חפציבה בית שמש" בראשות יידינו הגה"צ שלום לייפער שליט"א בעניני המועד בהלכה ואגדה

"ישיבת אהבת תורה דחסידי בעלזא ירושלים" סיום מסכתא ע"י יידינו הגה"ח שלום לנגה נ"ו

"בית המדרש צאנו בית שמש" בעניני המועד בהלכה ואגדה

"בית המדרש ברוסא בית שמש" בעניני המועד בהלכה ואגדה

משיב בהלכה

מדור זה נודב ונערך ע"י ידידת ר' מרדכי זיסקינד הגר שליט"א - מנהגין משיב בהלכה שיתן וידיעת ההלכה כל ההלכות הם משו"ע ומשנה ברורה

מדור שאלות בהלכות שבת

א שאלה. הגסה בתבשיל שהורד בטעות מהפליטה. הגב' ויידר הורידה בליל שבת בטעות מהפליטה את סיר הצולנט שהיה מיועד לסעודת יום השבת. סיר הצולנט הכיל בשר שהיה מבושל כדי מאכל בן דרוסאי (שליש בישול). מסביבו ומעליו חתיכות עוף, תפוחי אדמה וגריסים שהיו מבושלים כל צורכן ובגדר מצטמק ויפה לו. הגב' ויידר הציעה שהיא תוציא בכף מהסיר (שהיה רותח ושעמד על השיש) את השכבה העליונה של האוכל הכוללת חתיכות עוף והתוספות, וכך תוציא בכל פעם את האוכל מלמעלה עד שתגיע סמוך לבשר הבקר, את האוכל שתוציא מהסיר תאכל המשפחה בליל שבת ואת האוכל שהכינו לליל שבת יאכלו למחרת בסעודת יום השבת. בעלה הרב ויידר לא הסכים להצעה זו מחשש איסור הגסה בהוצאת האוכל מסיר החמין אשר בשר בקר שלא היה מבושל כל צורכו. האם הרב ויידר צדק, מה הדין? ומה יהיה הדין אם הגריסים שבסיר החמין היו מבושלים רק כדי מאכל בן דרוסאי?

ב שאלה שניה - הטמנה. גב' קליין עטפה בסדין, בערב שבת סמוך לשקיעת החמה, סיר ובו תבשיל רותח ומבושל כל צורכו, כדי לשמור את חמומו לסעודת הלילה. חצי שעה אחרי השקיעה היא חששה שהסדין לא ישמור מספיק את החום על כן לקחה את הסיר העטוף ועטפה אותו בשמיכת פוך, האם מותר לה לעשות זאת? והאם מותר לגב' קליין להוציא את הסיר מהסדין בשבת ולעטוף אותו בשמיכת פוך?

ג בורה, חידושי. שמעון ולוי אכלו את סעודה יום שבת, כל אחד בחצר ביתו. שניהם הסתכלו היטב במאכל אשר לפניהם מחשש שחורקים מעופפים יפלו לתוך האוכל. שמעון הוציא מסלט הירקות שלפניו שלושה זבובונים, גם לוי הוציא מסלט הירקות שלושה זבובונים. שמעון עבר בכך על איסור בורר מהתורה ואילו לוי עבר על איסור בורר מדרבנן, מדוע? (שניהם הוציאו את הזבובונים שהיו מעורבים בסלט, בידיים בלי תוספת אוכל, אותו סלט).

ד הכנה לחול, חידושי. לגב' גרין ולגב' באום היה במקפא תבשיל דגים. שתיהן הוציאו את התבשיל מהמקפא בשבת כדי שיפשיר לצורך סעודת מלווה מלכה. לגב' גרין היה מותר לעשות זאת ולגב' באום היה אסור, מדוע? (אותו תבשיל, שתי המשפחות יאכלו אותו באותה שעה במוצאי שבת).

ובעזה"ב בשנת תשפ"ג יהיה מדור נוסף - שאלות בכללי המצוות -

השבוע בכלל דאין מעבירין על המצוות

ה) מה החילוק בין אין הכלל של אין מעבירין על המצוות לזריזין מקדימין על המצוות?

ו) האם אין מעבירין על המצוות זה איסור דאורייתא או איסור דרבנן?

ז) חידושי. איזה שאלה הנוגעת לדיני אין מעבירין שייכת בכלל בוקר?

ח) מתי כן אמרינן שהדין הוא שצריך להיות מעביר על המצוה?

ט) האם דוחין את המצוה לקיים אותה מן המובחר, או שעדיין אנו אומרינן אין מעבירין על המצוות?

י) האם במצוות דרבנן שייך אין מעבירין מדאורייתא?

כללי השתתפות

1. כל תשובה נכונה, אפילו לשאלה אחת תזכה את השולח להיכנס להגרלה, יהיה הגרלה על שני פרסים ע"ס 500 ₪.
2. כל תשובה נכונה על כל שאלה, הינה זכות נוספת להשתתף בהגרלה, כך שכל מי שישלח יותר תשובות לכל השאלות מגדיל את סיכוייו בהגרלה.
3. כל חודש, בראש חודש תערך הגרלה בין כל השולחים, הזוכה ייבדקו תשובותיו, יתקבלו אך ורק תשובות מפורטות.
4. ניתן לשלוח כל שבוע את התשובות של אותו שבוע, או עד ראש חודש.
5. שימו לב חשוב מאוד: קבלת התשובות הינה אך ורק לפקס מערכת משיב כהלכה 0775558617 או במייל meir.s1000@gmail.com נא לציין בתחילת המכתב על כמה שאלות השיבו, וכמו"כ שם מלא, כולל/ישיבה. ועיר וטלפון וכמו"כ נא לציין ניתן איזה פרשה השיבו. [לבוזרים ופרטים נוספים בטלפון 0533154010 בשעות הערב בין 8:00 ל-9:00 בלבד]. השולחים בכתב יד, בפקס, להקפיד על כתב ברור וקריא שיהיה ברור לאחר משלוח הפקס. כתב לא ברור לא יכנס להגרלה. יש עדיפות לשלוח התשובות מוקלד במייל כי כך זה ייכנס בעזה"ב לספר שיצא לאור בעתיד בל"ג. -שאר עניני העלון לא שייכים לפקס או מייל או טלפון זה, אלא כמצויין במסגרת ע"ג העלון בעמ' ד'.

תשובות ניתן לשלוח עד ר"ח מרחשוון תשפ"ג

מדוע לא מוזכר בתורה שנתקלל הנחש שלא יוכל לדבר

כיון שבדיבורו הכשיל האדם?

בפרשתן ג' י"ד ויאמר ה' אלהים אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה על גנחך תלך ועפר תאכל כל ימי חיך.

יש להקשות: מדוע לא נזכר בקללה של הנחש שנתקלל הנחש שלא יוכל יותר לדבר כיון שהכשיל את אדם בדיבור כמו שרואים שהנחש אינו יכול לדבר, כך מקשה בנצ"ב בספרו העמק דבר בפרשתו, וכן בספר תולדות יעקב יוסף פרשת יתרו ס"ק ו', וכן בספר מגן אבות לרשב"ץ פרק ד', וכן בספר מעשי השם חלק מעשי בראשית פרק ט"ז.

איכא כמה תרוצים:

א. בספר תולדות יעקב יוסף פרשת יתרו ס"ק ו' כתב שמעתי אומרים על דרך הלצה כי הנחש היה לה כח הדיבור, כמו שנאמר ויאמר הנחש בראשית ג' ד וגו' ואם כן קשה הא בקללה שנתקללה הנחש לא מצינו שניטל ממנה הדיבור, ומאי טעמא אינה מדברת גם עתה, ומתרצין גם עתה יש לה כח הדיבור, רק לפי שנאמר ואיבה אשית בינך וביני וכו' שם ג' ט"ז אינה מדברת מחמת איבה.

וכן כתב מעשי השם חלק מעשי בראשית פרק ט"ז **שהנחש היה מדבר ועוד היום הוא מדבר ולא היה זה דרך נס**, והעד שאין בריה שנאמר בפסוק שישמע לקול מלחשים תהלים נ"ח ו' רק הנחש, והשומע מדבר, ומה שאינו מדבר עם האנשים, הוא מיראתו מהם או משנאתו אותם כאשר נתקלל שיהיה איבה, ולא נצטרך לומר שהוסר ממנו הדיבור כיון שלא נאמר בקללה.

ב. הדבר מושכל שלא היה הנחש מדבר מעולם, דאם היה מדבר תחלה אלא שנתקלל שיאלם דומיה, על מה לא נזכר קללה זו ותו דהדבור תלוי בדעת וכמו שפירש רש"י על הפסוק ויהי האדם לנפש חיה בדעה ודבור, וכן כתב בתרגום אנקלוס לרוח ממללא, הרי שהיה האדם מיוחד במעלה זו, אלא מזלו של נחש הוא שהתלבש קנאה ודבר באותו שעה מתוך גרונו של נחש, דכל מין מכל הנברא אפי' צומח יש לו מזל והוא מלאך הממונה ע"ז המין לשמרו ולגדלו שלא יהא נפסק מן העולם וכמ"ש רז"ל אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל למעלה שמכהו ואומר לו גדל ומזלו של נחש כמוהו שהתקנא באדם על דבקותו בקונות יתברך.

וכן כתב האברנא"ל שהנחש לא היה מדבר, אבל מתוך פעולותיו שהיה אוכל מן הפרי ההוא, אמרה האשה כל המשא ומתן ההוא ובאמת רחקה עצתו.

ג. הקושיא אינה קושיא כי אחר שנתקלל מכל הבהמה ומכל חית השדה, הרי נסתלק ממנו הדבור כמוהו כמוהם, כך תירץ בספר מגן אבות לרשב"ץ פרק ד'

ד. ע"פ מה שכתב בחזקוני דפתח הקב"ה את פי הנחש כמו שפתח את פי האתון של בלעם, א"כ נמי מתורץ מדוע לא מבואר שנתקלל הנחש שאינו יכול לדבר משום שאף לא היה יכול לדבר רק כשהכשיל את אדם קרה נס שדיבר כמו שקרה אצל החמור, ובענין השירה של פרק שירה האם החיות והעופות בפייהם אומרים את זה או דילמא השר הממונה עליהם, עיין בספר מעדני אשר חלק ו' פרשת בראשית אריכות גדולה בזה.

ועיין בדרשות הר"ן הדרוש הראשון שהקשה מה היתה הקללה לנחש באיבה אשית בניינו ובינו, כי אין ספק שאנחנו בבחירתנו לא נרדוף אחרי הנחשים להזיקם ולהמיתם, אבל נברח מהם בכחנו, מי יתן שלא נפגוש אותם לעולם, ואם כן האיבה הזאת קללה לאדם לא לנחש, עי"ש באריכות מה שתיירץ.

ברכת מזל טוב לידידינו
מרבני המערכת
העומד לימין המערכת בעצה ובמעש מיום הקמתו
הגאון רבי **מרדכי זלמן ראטה** שליט"א לונדון
גאב"ד וויידיטשקא
לרגל שמחת הולדת נכדו בכורו
בן לחתנו הרה"ג **מרדכי ראנד** שליט"א
וברכת מזל טוב לאביו
ידידינו הרבני ישראל אפרים פישל ראטה שליט"א ירושלים
יהא רעוא שבזכות מעשיו הכבירים להרבות תורה והוראה בישראל
יזכה לרוות נחת מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה.

